

NIJOLĖ NEVČESAUSKIENĖ

Tapyba be ribų. Ingridos Suokaitės kūrybos paroda

Įvadas

Lietuvos dailės muziejuje (toliau – LDM) nuolat organizuojamos lietuvių išėivių menininkų parodos, atskleidžiančios mūsų tautiečių kūrybines idėjas ir puoselėjamą ryšį su tėvyne. Šių parodų tikslas – suvienyti ir gražinti į tėvynę tautiečius su jų kūrybos idėjomis. 2017 m. birželio 1–25 d. LDM Vilniaus paveikslų galerijoje veikė Vokietijoje gyvenančios dailininkės Ingridos Suokaitės-Helmer grafikos ir tapybos paroda „Spalvų ribos“. Tai buvo pirmasis Vokietijoje gimusios lietuvių dailininkės profesionalus kūrybos pristatymas Lietuvai. Norėdama svariau sugrįžti į savo tėvų žemę, įsiliesti į jos kultūros gyvenimą, dailininkė I. Suokaitė-Helmer po parodos visus savo kūrinius padovanojo Lietuvos dailės muziejui.

Reikšminiai žodžiai: menininko identitetas, lietuvių išėivijos dailės kolekcija, abstrakcija, daiktiškumas, geometrizuotos struktūros, koliažas, asambliažas, konstruktyvizmas, spalvų ribos, minimalistinė grafika.

Ši istorija prasidėjo 2016 metų pabaigoje, kuomet Lietuvos Respublikos kultūros atašė Vokietijoje Rita Valionytė informavo LDM, kad Vokietijoje gyvenanti lietuvių kilmės dailininkė Ingrida Suokaitė-Helmer ketina padovanoti Lietuvai savo kūrinių kolekciją ir dėl jos perėmimo norėtų tartis su LDM.

Iki tol LDM išėivijos dailės rinkiniuose šios dailininkės kūrinių nebuvo, I. Suokaitės kūryba menkai buvo žinoma, tad muziejininkai ėmėsi iniciatyvos pargabenti kūrinius į Lietuvą ir eksponuoti juos parodoje, o vėliau perduoti LDM.

Muziejui padovanotą dailininkės kūrinių kolekciją sudaro 70 tapybos ir grafikos kūrinių. Susipažinus su ja gali giliau pažvelgti į kitoje

kultūroje bręstančio ir kuriančio lietuvių kilmės menininko identitetą, jo kūrybos plėtotę, suvokti prigimtinės lietuvių kultūros ir naujos aplinkos poveikio santykį bei sąlyčių taškus ir esmines tokios kūrybos dominantes.

LDM turi sukaupęs nemenką išėivijos dailės kolekciją ir nuolat ją papildo iškilių kūrėjų darbais. Nuo 1966 m. per pusę amžiaus jau yra sukaupta per 6 tūkst. išėivijos dailės kūrinių. Tai beveik pusantro šimto svetur – JAV, Australijoje, Pietų Afrikos Respublikoje, Prancūzijoje, Vokietijoje – ir kitur gyvenusių ir kūrusių lietuvių dailininkų Adomo Varno (1879–1979), Prano Domšaičio (1880–1965), Adomo Galdiko (1893–1969), Viktoro Vizgirdos (1904–1993), Viktoro Petravičiaus (1906–1989), Vytauto Kazimiero Jonyno (1907–1997), Freiburgo meno mokyklos ir kitų išugdytų menininkų darbai. Be jų kūrybos, per pastaruosius dešimtmečius grįžusios į Lietuvą, jau neišivaizduojame lietuvių dailės istorijos. Daugelio jų meninis palikimas rodytas individualiose parodose, buvo analizuojamas monografijose.

Tarp išėivijos dailės kūrėjų yra ir tokių, kurie gimė Vokietijoje ar kitose šalyje, į kurią persikėlė jų šeimos. LDM rinkiniuose sukauptos nedidelės karo ir pokario kartos menininkų kūrinių kolekcijos: Kęstučio Zapkaus, Vidos Krištolaitytės, Giedrės Ūselytės-Montvilienės ir kitų dailininkų kūriniai. Kaip tik šiai kartai ir priklauso Ingryda Suokaitė.

Biografija

Ingryda Suokaitė gimė 1942 m. Zelfelde, prie Zalės, Vokietijoje. Šios lietuvių kilmės menininkės mama – estė, tėtis augo Šiaulių rajone, abu susipažino Jurbarke. „Mano močiutės mama turėjo giminaičių Vokietijoje, todėl jie galėjo išvykti į „vokiečių rojų“, – apie tai, kaip tėvus kvietė į Vakarų Europą, pasakojo Ingryda. Šeima bėgo dukart – po pirmojo karto grįžo į Lietuvą, tuomet I. Suokaitės tėtis tapo partizanu. Išvykę į Vokietiją antrąkart, 1942 m. susilaukė dukters. Ingryda mokėsi dvikalbėje, lietuviškas tradicijas puoselėjančioje Vasario 16-osios gimnazijoje Hiutenfelde. Ji pasirinko meno studijas, nors tėvai tam nepritarė. 1962–1964 m. I. Suokaitė studijavo tapybą ir grafinį dizainą laisvojoje meno akademijoje Štutgarte pas profesorių Gerdą Neisserį. 1964–1969 m. tapybos mokėsi Miuncheno dailės akademijoje pas profesorius Ernstą Geitlingerį ir Georgą Meistermanną. 1969–1972 m. įgijo meno darbų, braižybos mokytojo specialybes. 1972–2007 m. – didžiąją gyvenimo dalį ji dirbo vyresniąja mokytoja Fiurstenfeldbruke ir Eichenau, tik laisvalaikį skyrė kūrybai. Nuo 1985 m. Ingryda įsiliejo į Fiurstenfeldbruko

Ingrydos Suokaitės-Helmer grafikos ir tapybos parodos „Spalvų ribos“ fragmentas.

Fot. Tomas Kapočius

dailininkų sąjungą ir tapo aktyvia nare. Nuo 1991 m. – GEDOK grupės Miunchene narė. Dailininkė yra viena iš Eichenau kultūros draugijos „Freiraum“ (1994 m.) įkūrėjų, aktyvi „Neue Gruppe“ (Miunchenas) narė. Dar studijų metais I. Suokaitė pradėjo aktyviai dalyvauti parodose. Nuo 1963 m. rengia personalines ir aktyviai dalyvauja grupinėse parodose Vokietijoje, JAV, Argentinoje, Italijoje. Dailininkė gyvena ir kuria Fiurstenfeldbruke ir studijoje Alinge Vokietijoje. Kartu su vyru dailininku Rolandu Helmeriu – aktyvūs parodų dalyviai.

Tapyba

I. Suokaitės kūryboje vyrauja tapybos ir grafikos darbai. Pristatydama šios rūšies kūrinius ji surengė apie 20 personalinių, dalyvavo daugelyje bendrų parodų. I. Suokaitės kūrybą ženklina abstraktumo ir daiktiškumo aspektai. Dailininkės darbus charakterizuoja abstrakčios geometrizuotos struktūros būdingomis konstruktyviomis formomis ir ryškių spalvų kontrastais. Polinkis į geometrizmą tarsi atsirado iš pasirinktos specialybės – braižybos mokytojos erdvės. Matyt dėl to jos darbuose dažnai vyrauja kvadrato, stačiakampio, įstrižos, apskritos formos, jungiamos su spalvomis, koliažiniais, asambliažo elementais: virvėmis, siūlais, klijais, įvairių kitų medžiagų sandūriai.

Apie I. Suokaitės tapybą dr. Helga Gutbrod rašė: „Suokaitės paveikluose nuolat susiduriame su tiesių ir lenktų linijų kontrastu. Tai tarsi simbolizuoja jos siekį sukurti pusiausvyrą, kuri nusistovėtų tarp nepriklausomai pasirinktų sistemų ir intuityvios ekspresijos skirtingų meninių principų. Tačiau dailininkė tai daro ne šaltai teorizuodama, bet tiesiogiai,

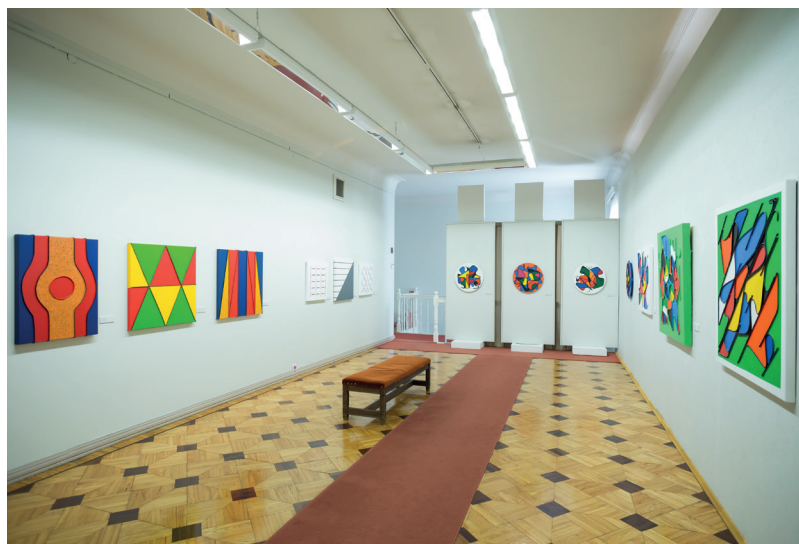
Ingrydos Suokaitės-Helmer
grafikos ir tapybos parodos
„Spalvų ribos“ fragmentas.

Fot. Tomas Kapočius

jausmingai ir su įkarščiu. Savo naujausius darbus ji įvardijo iš muzikos srities perimtu terminu *sonore*. Išvertus tai reiškia „skambiai, skardžiai“⁴¹. Dailininkė tapyboje įgyvendina savo meninius principus. Pradžioje ją domino konstruktyvizmas, todėl beveik septynerius metus dirbo tik su kvadratais. Vėliau pradėjo naudoti apvalias ir kitas minkštesnio kontūro formas. Eksperimentavimo kelias dailininkei yra labai svarbus. Darydama tai, ką jaučia, naudodama „šniūrus“, menininkė paveiksluose kuria ribas, bet jas tarp spalvų ne piešia, o tarsi išvynioja iš virvių. „Atsibodo tas linijas braižyti, pamačiau ant stalo gulintį šniūrą, kilo mintis juo pasinaudoti“, – virvelinius reljefus (kaip ji įvardija) kurianti jau keturiasdešimt metų, sakė autorė. Tad nenuostabu, kad iš pradžių jos darbuose vyravo aiškios geometrinės formos – trikampiai, kvadratai. Vėliau medvilninės ar sizalio virvelės ėmė sukintis, atsirado bangavimas ir dinamika. Tiesios linijos drobėje atsikartodamos sukūrė norimus ritmus ir reljefus.

Dailininkės I. Suokaitės kūrybos pokyčiai, matyt, siejasi ir su darbu: daugybę metų vaikus mokykloje mokiusi braižyti, įgudusiai piešti tiesias linijas, pati savo kūryboje vėliau jų stengėsi atsisakyti. Dažnai menininkės kūryboje balansuojama tarp grynų, lokalių spalvų formų, tarsi neleiddžiant joms išplisti, sukuriamos ribos tarp spalvų. Tik pačios ribos yra žaismingos, kreipia į save žvilgsnį, perkelia mintis nuo estetiškos minties prie praktinės. Nors atrodo, kad tai griežtai geometrinių struktūrų formos, linijos kuria plastišką ir minkštą, tarsi persiliejančią kontūrą. Tačiau kontūrai visada turi ribas. Tapytojos kūriniuose egzistuoja laisvo pulsavimo ribojimai. Tai tarsi susidūrimai – bangos užmojo, kvėpavimo,

Ingridos Suokaitės-Helmer grafikos ir tapybos parodos „Spalvų ribos“ fragmentas.

Fot. Tomas Kapočius

laisvės sutramdytos įtampos. Šių plastinių paviršių susidūrimai, spalvinės įstrižainės ir suapvalinti paviršiai kuria ir emocinę dinamiką – dekoratyvias ir tarsi nieko nereiškiančias būsenas, primenančias Jeano Arpo – XX a. prancūzų dailininko koliažų ir skulptūrinių reljefų spalvines idėjas. Nors I. Suokaitės tapybinė plastika abstrakti, ji papildoma, aktyvuojama su koliažo elementais. Tapydama ant drobės ir ant stiklo, komponuodama koliažus tapytoja jaučiasi turinti galimybę gilintis ir į jai itin svarbią spalvų problematiką. Spalvas menininkė išgauna nutapydama net 60 dažų sluoksnių ant drobės, stiklo, kartono. Pasirinktos spalvos yra dažniausiai grynos, akinančiai ryškios, kontrastingos, tarsi pop meno inspiruotos. Spalvos svarbą įvardija ir kritikė, geriausia jos draugė Ursula Mosebach: „Ingridos meno firminis ženklas yra nuo deivinto dešimtmečio ant drobės klijuojama virvelė kaip alternatyva tapytai linijai ar kontūrai. Tačiau labiausiai ji mėgsta spalvą, didžiausią jos intensyvumą. Spalva ji išreiškia save pačią – tai netgi įkūnija jos asmenybę.“²

Grafika

Dailininkės I. Suokaitės grafika nuosekliai pratęsia jos tapyboje suformuotus meninius principus – abstraktaus dekoratyvumo paieškas. Menininkei svarbi minimaliomis išraiškos priemonėmis perteikta nuotaikų kaita, pagrįsta ryškių, monochrominių spalvų kontrastais. Grafikos lakštai dažnai jungiami į ciklus, kuriuose idėja plėtojama per spalvinių derinių variacijas. Dailininkei artimiausia linoraižinio technika, sudaranti galimybę palyginti, lengvai ir greitai įkūnyti sumanymus,

Ingrydos Suokaitės-Helmer
grafikos ir tapybos parodos
„Spalvų ribos“ fragmentas.

Fot. Tomas Kapočius

neribojant jų formato. Jos grafika – linoraižiniai su būdingu abstrakčiu, minimalistiniu sprendimu. Prie grafikos dailininkė sugrįždavo, kai ieškodavo atotrūkio nuo tapybos, juodai balti atspaudai tarsi aprašydavo įsijaudrinusią vaizduotę. Autorei imponavo Pietas Mondrianas (1872–1944), kubistas Fernandas Légeras (1881–1955). Jaunystėje jai labai patiko Vasilijus Kandinskis (1866–1944) ir minimalizmo atstovai. Per daugelį metų matytos parodos, spalvos užsilieka. Tačiau menininkė teigia, kad visiškai minimalistiškai dirbti nesugebėjo, koncentruotis vien į liniją buvo labai sunku.

I. Suokaitės iniciatyva grąžinti dalį kūrinių į tėvų gimtąjį kraštą – puiki galimybė pirmą kartą pristatyti dailininkę Lietuvos visuomenei.

Išvados

I. Suokaitės kūryboje susijungia racionalus kompozicijų konkretumas ir stiprias emocijas išreiškiančių linijų, spalvų, dėmių, paviršių faktūrų derinimas. Tapybos abstraktusis geometrizmas išreikštas ne tik kompozicinėmis ir medžiagiškomis savybėmis, bet ir stipriais plastiniais kontrastais, išreiškiančiais emocijų ribas, atsiskleidžiančias per medžiagų, linijų, spalvų sąveikas.

I. Suokaitės dovana į Lietuvą sugrąžina jos, Vokietijoje subrendusios dailininkės, kūrinius, grįštus abstrakcionizmo, *arte povera*, asambliažų ir koliažų principais tapyboje ir grafikoje. Šios dailininkės kūryba svariai papildo Lietuvos dailės muziejaus išsivijios dailės kolekciją.

Išnašos

1. Gutbrod H., „Ingryda Suokaite – Sonore“, [Sonore], *Katalogas*, Fiurstenfeldbruck, 2015, p. 5
2. Gutbrod H., „Ingryda Suokaite – meinen Malerfreundin“, [Sonore], *Katalogas*, Fiurstenfeldbruck, 2015, p. 19..

Literatūra

1. Gutbrod H., „Ingryda Suokaite – meinen Malerfreundin“, [Sonore], *Katalogas*, Fiurstenfeldbruck, 2015.
2. Gutbrod H., „Ingryda Suokaite – Sonore“, [Sonore], *Katalogas*, Fiurstenfeldbruck, 2015.

Painting Without Limits. An Exhibition of the Creative Work of Ingryda Suokaite

NIJOLĖ NEVČESAUSKIENĖ

Between 1st and 25th June 2017, the LDM Vilnius Picture Gallery hosted an exhibition of paintings and graphic art by German-based artist Ingryda Suokaite-Helmer entitled *The Limits of Colours*. It was the first professional presentation of the German-born Lithuanian artist's creative work in Lithuania. After the exhibition, I. Suokaite-Helmer donated all 70 paintings and graphic artworks to the Lithuanian Art Museum. Her art studies in 1964 to 1969 at the Academy of Fine Arts Munich under professors Ernst Geitlinger and Georg Meistermann shaped the tendencies of constructively-oriented abstract thought in I. Suokaite's work. Colour is the dominating aspect in her paintings but the artist is also interested in composition, expression through shapes and logic. In collage works, she uses ropes and compositions of ropes alongside colours and paint textures. In graphic art, I. Suokaite values a minimalist expression of changing moods based on contrasting bright monochrome colours. Sheets of graphic art are often joined together into series, where an idea is developed through variations of colour combinations. In 1969–1972 she acquired a teacher of art and technical drawing speciality and spent the major part of her life working as an art teacher, painting only in her free time. She became a full-time artist as recently as 2007. She has been a member of the Fürstenfeldbruck Artists' Union since 1985 and a member of the GEDOK group in Munich since 1991. The artist is one

of the founders of the Freiraum culture society (1994) in Eichenau and an active member of the Neue Gruppe (Munich). I. Suokaitė-Helmer actively participates in exhibitions. Since 1963, she has been holding solo exhibitions and actively participating in group exhibitions in Germany, USA, Argentina and Italy.